

WATERAMBACHT LEIDEN

Leiden, 23 juni 2013

De heer J.-J. de Haan
Wethouder Cultuur, Werk en Inkomen
Gemeente Leiden
Stadhuisplein 1
Leiden

Betreft: Voorstel voor aandachtspunten in de Erfgoednota

Geachte heer De Haan,

Wij zetten ons in voor behoud, kwaliteit en beleving van het Leidse stadswater. Vanuit deze doelstelling menen wij dat in de Erfgoednota in een apart hoofdstuk aan het water in Leiden aandacht zou moeten worden besteed, waarin tenminste onderstaande punten aan de orde komen.

Behoud, bescherming en herstel van de historische Waterstructuur

Het nog bestaande open water en de structuur daarvan kenmerken het ontstaan, de historie en het aanzicht van de stad. Leiden is ontstaan aan de samenvloeiing van de Oude en de Nieuwe Rijn en in de loop der tijd zijn er bij de verschillende stadsuitbreidingen singels en grachten gegraven. Ondanks veel dempingen zijn in de singels en de bestaande grachten de historische stadsuiteleggen van de binnenstad nog steeds heel herkenbaar (zie ons logo). Dat is uniek. Buiten Amsterdam is er geen gemeente met zoveel water en zo'n karakteristieke waterstructuur.

Ook buiten de binnenstad is veel water van historisch belang. Uiteraard gaat het hier om de Rijn en andere riviertjes, zoals de Zijl en de Mare. Maar te denken valt ook aan de trekvaarten en de (afwaterings)sloten, zoals in de Burgemeesters- en Professorenwijk.

Niet alleen vinden we behoud en bescherming van het nog bestaande open water een onderwerp voor de Erfgoednota, maar er is ook nog veel niet direct zichtbaar historisch water. Het gaat dan bv. om (resten van) overkluisde oude grachten, zoals de Donkere Gracht en de Roomgracht, en om een waterbron in het Gemeenlandshuis van Rijnland. Wij vinden dat het ‘verborgen water’ in kaart zou moeten worden gebracht en beschermd. Zo is bv. onbekend of de overwelling van de Arkegracht nog (deels) bestaat.

Ten slotte menen we dat in de Erfgoednota ook de mogelijkheid aan de orde zou moeten komen om gedempt water weer open te graven. Niet elk gedempt water zal zich daar voor lenen, maar er zijn wel degelijk gedempte grachten waarvan het weer opengraven een wezenlijke bijdrage levert aan herstel van de historische waterstructuur en het stadsschoon. Zo zou het weer opengraven van de Stille en de Lange Mare een historische vergissing ongedaan maken. Maar te denken valt ook aan bv. de Volmolengracht, de Doezastraat (Koepoortgracht), de Kaiserstraat (Cellebroersgracht) en de Sint Jacobsgracht. Ook wordt hierdoor de bergingscapaciteit bij –steeds vaker te verwachten- hevige regenval vergroot. Geslaagde voorbeelden van herstel van de historische waterstructuur zijn het weer opengraven van de Minnebroersgrachten de Maliebaan.

Behoud en vergroting van de belevingswaarde van het water

Het water in de stad heeft niet alleen een belevingswaarde vanaf de wallekanten, maar ook op en vanaf het water zelf. Doorvaarbaarheid is daarbij belangrijk, maar vooral ook de zichtbaarheid vanaf het water van monumenten en andere historische stadskarakteristieken; zo is Leiden bv. een aan het water gelieerde industriestad. Daarom zouden het open water en de wallekanten niet moeten worden volgeplempt met allerlei aan het historische water wezensvreemde obstakels, zoals permanent vastliggende boten, vlonders en terrassen. Wij vinden dat in de Erfgoednota hierover een visie zou moeten worden ontwikkeld.

Bescherming van bij het water behorende kunstwerken, zoals bruggen, deuren e.d.

Wij vinden ook dat in de erfgoednota aandacht hoort te worden besteed aan inventarisatie en bescherming van de bij het water behorende historische kunstwerken, zoals bruggen en deuren e.d. Leiden kent nog veel historische bruggen. Die lijken wel goed in kaart te zijn gebracht. Maar daarnaast zijn er vooral aan het waterbeheer en de waterkwaliteit verbonden beschermenswaardige objecten die minder goed geïnventariseerd, beschreven en beschermd lijken te zijn. Gedacht kan daarbij worden aan bv. sluisdeuren, zoals bij de Naakte Sluis, maar ook aan ophangpunten van deuren of hekken bij de Vlietbrug, één van de twee feitelijk nog bestaande waterpoorten. Buiten het stadscentrum kan worden gedacht aan de ca. 20 afsluitbare deuren in de Oude Rijn, die dienen om het zuidelijk deel van het noordelijk deel af te sluiten. Voorts kan gedacht worden aan gemalen en zuiveringsinstallaties en aan de stads- en poldermolens.

Visie op het stadswater als historisch erfgoed

We zijn in deze brief vooral ingegaan op het stadswater vanuit het perspectief van het historisch erfgoed. Maar het spreekt voor zich dat het stadswater en vooral ook het openhouden daarvan nog andere belangen kan dienen. Zo kan gedacht worden aan het belang voor waterberging, maar ook aan andere functies, zoals recreatie. We zouden graag zien dat de Erfgoednota een beredeneerde visie ontwikkelt op het stadswater als historisch erfgoed en vanuit die visie die andere belangen benoemt en ingaat op de risico's en kansen daarvan voor behoud, bescherming en herstel van het historische water.

Ten slotte

We waarderen het zeer dat u in de laatste Erfgoedkoepelvergadering de verschillende participanten gevraagd hebt om een inbreng in de nieuwe Erfgoednota te leveren. Wij hebben dat met veel genoegen gedaan en hopen dat u onze inbreng kunt en zult gebruiken.

Met vriendelijke groeten,
Namens het Waterambacht Leiden,

H. Hegeman

cc.
Mevr. Eveline Steneker
Deelnemers Erfgoedkoepel